

جزوه تست عربی دهم
مبحث: قواعد درس ۶
تهیه و تنظیم: سرکار خانم نیلوفر اسرار
دبیر عربی گروه آموزشی مکعب

فعل مجهول

فعل مجهول فعلی است که انجام دهنده ی آن (فاعل) مشخص نیست. مثلاً وقتی می گوییم «لباس دوخته شد.» یا «نامه نوشته شد.» فاعل جمله معلوم نیست. برای مجهول کردن فعل در زبان عربی به صورت زیر عمل می کنیم:

۱. فعل ماضی :

دومین حرف اصلی کسره و تمام حروف متحرک قبل از آن ضمه می گیرد:

ضَرَبَ ← ضَرِبَ

اسْتَخْدَمَ ← اسْتُخْدِمَ

أَنْزَلَ ← أُنْزِلَ

فعل مجعول

۲. فعل مضارع :

اولین حرف (حرف مضارع) را ضمه و دومین حرف اصلی (عین الفعل) را فتحه

می دهیم :

يَكْتُبُ ← يَكْتُبُ

يَضْرِبُ ← يَضْرِبُ

مطالب قابل یادگیری فعل معلوم و مجهول:

- ترجمه فعل مجهول
- شناخت فعل مجهول و تشخیص آن از فعل معلوم
- تبدیل فعل معلوم به مجهول

نکات

۱. در تبدیل فعل معلوم به مجهول ، زمان فعل از ماضی به مضارع یا برعکس نباید تغییر کند.

مثال: ضَرَبَ ← یُضْرَبُ

۲. جمله مجهول به جای فاعل، دارای نائب فاعل است.
بهترین تعریف از نائب فاعل: از نظر ظاهری دقیقاً مثل فاعل است اما از نظر معنایی مانند مفعول است.

مثال: یُشَاهِدُ النَّاسُ ← مردم دیده می شوند (عمل دیدن روی مردم انجام می شود).

نکات

۳. هر فعل **ماضی** ای که حرف اولشْ باشد، صددرصد مجهول است.
مثال: کُتب - اُکرم - سَتر

۴. هر فعل مضارعی که حرف اولشْ باشد، دو حالت دارد:
الف) از باب افعال - تفعیل - مفاعله نباشد، مجهول است : یُسمع - یُنتخب - یُستعمل

ب) از باب های افعال - تفعیل - مفاعله است، که باید با ترجمه بررسی کنیم
که معلوم است یا مجهول
مثال: اللَّهُ يُحِبُّ الْخَلْقَ : خدا بندگان را دوست دارد.
معلوم

نکات

۵. دقت کنید که فقط فعل های متعدی ماضی و مضارع را می توان مجهول کرد
نه فعل های لازم ، ناقصه یا امر مخاطب
پس فعل های زیر هیچکدام مجهول نمی شوند.
ذهب - ینجح - اُکْتُب - کان - لیس - اجلس

نکات

نکته ترجمه ای :

۱. اگر یک اسم هم صفت داشته باشد هم مضاف الیه، در عربی و فارسی می توان از دو فرمول زیر استفاده کرد:

الف) در عربی ← اسم + مضاف الیه + صفت

ب) در فارسی ← اسم + صفت + مضاف الیه

مثالها:

- کتابنا الجمیل
- فاباتُ مازندران الجميله
- مدرسهُ المدير الكبيره
- کتاب زیبای ما
- جنگل های زیبای مازندران
- مدرسه بزرگ مدیر

نکات

نکته ترجمه ای :

چون خبر معمولاً در عربی نکره است پس بهترین راه تشخیص این است که ببینیم اسم سوم «ال» دارد یا نه . اگر «ال» داشته باشد، صفت است و در غیر این صورت خبر است.

* برای ترجمه فعل مجهول از مشتقات فعل «شدن» استفاده می کنیم:
مثال : تُرْسَلُ : ارسال می شود.

تست های مبحث

فى أىّ عبارة ما جاء الفعل المتعدّى؟

- (١) بعض الناس يظلمون أنفسهم أحياناً!
- (٢) قد يتحوّل الكذب إلى عادة يومية فى حياتنا!
- (٣) أترك البيت فى الساعة السابعة صباحاً!
- (٤) هؤلاء النساء يغسلن وجوههن فى العين الصافية!

عَيْنَ مَا لَيْسَ فِيهِ فَعْلٌ مَجْهُولٌ:

- (١) أَلْعَلُّ لَا يُضَيِّعُ عَمَرَ الْإِنْسَانِ!
- (٢) «شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ»
- (٣) يُفْتَحُ بَابُ صَالَةٍ الْإِمْتِحَانِ لِلطُّلَابِ!
- (٤) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبَ مَثَلٍ فَاسْتَمِعُوا لَهُ»

عَيَّنَ مَا لَيْسَ فِيهِ الْفَعْلُ الْمَجْهُولُ:

- (١) يُلْعَقُ جُرْحَ الْقَطِّ وَعَدَّةً مَرَّاتٍ عِنْدَمَا يُشَاهِدُ جُرْحًا!
- (٢) يُنْتَجِ شَابٌّ مُسْلِمٌ فَلَمَّا قَصِيراً حَوْلَ تَجَارِبِهِ فِي أُوْرُوْبَا!
- (٣) يُسْتَخْرَجُ الْمَاءُ مِنْ بئرٍ تَبْعَدُ مِنْ هُنَا ثَلَاثَ سَاعَاتٍ!
- (٤) أَعْطَانِي صَدِيقِي كِتَاباً قَدْ أَلْفَ التَّعْلِيمِ الْعَرَبِيَّةُ فِي الْمَدَارِسِ!

فى أىّ جوابٍ ما جاء المفعول؟

(١) أتأمرين الناس بالبرّ و تنسين نفسك؟!

(٢) حُسنُ الأدبِ يَستِرُ قُبْحَ النسبِ!

(٣) ربّنا ما خلقتَ هذا باطلاً!

(٤) لا تتحرّك عين البومة أبداً! فإنّها ثابتة!

عَيْنَ الفعل الذى لا يمكن أن يبنى للمجهول:

- (١) هؤلاء الفلاحون يغرسون الأشجار كثيراً فى بساتينهم المثمرة!
- (٢) هما صديقان و لكن يختصمان فى أعمالهما المشتركة!
- (٣) ربّى هو الذى يفتح علينا أبواب رحمته!
- (٤) عليكم أن لا تُصدّقا كلام صديقكما الكذاب!

عَيِّنْ عِبَارَةً حُذِفَ فِيهَا الْفَاعِلُ:

- (١) إِنَّ اللَّهَ قَدْ ذَكَرَ أَسْمَاءَ بَعْضِ الْحَيَوَانَاتِ فِي الْقُرْآنِ!
- (٢) إِنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مَا خَلَقْنَا عَبَثًا!
- (٣) «رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى»
- (٤) أَنْزَلَ اللَّهُ الْقُرْآنَ عَلَى الْبَشَرِ لَهْدَايَتِهِ!